

ZEKÂTIN DEVLET ELİYLE YÖNETİLMESİ VE MALEZYA ZEKÂT SİSTEMİ ÖRNEĞİ*

Murat AYDIN** - Hakkı ODABAŞ***

Öz

İslam dininin beş rüknünden biri olan zekât, hicret sonrası farz kılınmıştır. Zekât, uzun yıllar beytülmalın en önemli gelirleri arasında yer almış olmasına karşın, Ömer bin Abdülaziz döneminde devlet otoritesinden çıkmıştır. Son yıllarda, Müslüman çoğunluğa sahip olan bazı devletlerin, zekâtın devlet eliyle yönetilmesi konusunda önemli girişimlerde buldukları görülmektedir. Güneydoğu Asya ülkesi olan Malezya özellikle 1990 yılından sonra uygulamaya başladığı yeni bir zekat sistemi ile dikkat çekmektedir. Bu çalışma zekâtın devlet eliyle yönetilmesi bağlamında Malezya zekat sistemini konu edinmektedir. Çalışmanın amacı, Malezya zekat sisteminin kapsamlı bir biçimde incelenmesidir. Makalede, doküman tarama yöntemi kullanılmıştır. Malezya’da zekât sisteminin tarihçesi, günümüz itibarı ile hangi zekât modellerinin uygulandığı ve zekâtın hangi alanlara dağıtıldığı konuları araştırılmıştır. Bu çerçevede konu ile doğrudan ilgili olan birçok uluslararası çalışma incelenmiş, zekât toplayan ve dağıtan kurumlara ait yirmi beş Malayca internet sitesi taranmıştır. Malezya zekât sisteminin; kamu modeli, yarı kamu modeli ve özel model şeklinde üç unsurdan meydana geldiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Zekât, Zekât Yönetimi, Malezya Zekât Sistemi, Kamu Modeli, Yarı Kamu Modeli, Özel Model.

* Bu çalışma, “Makro-Ekonomik ve Sosyal Yönleriyle Zekât Müessesesi: Türkiye İçin Malezya Modeli Örneği” başlıklı doktora tezi esas alınarak hazırlanmıştır.

** Dr. Öğr. Üyesi, Uşak Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, Muhasebe Bilgi Sistemleri Anabilim Dalı, e posta: Murat.aydin@usak.edu.tr
ORCID: 000-0002-7211-5208.

*** Prof. Dr. Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi, Maliye Anabilim Dalı, e posta: Hakkı.odabas@usak.edu.tr, ORCID: 0000-0001-9145-9391.

Management of Zakat By The State and Sample of Malaysia Zakat System

Abstract

One of the five pillars of the Islam, zakat (alms) was made necessary after the hijra. Although Zakat was one of the most important resources of Islamic state treasury for many years, it was excluded from the state authority in the period of Omar bin Abdul-Aziz. In recent years, it has been seen that some Muslim-majority states have made significant attempts to manage zakat under the control of the state. For example; Indonesia, Pakistan, Bangladesh, Sudan, and Nigeria are very important states in terms of zakat application in İslamic world and Malaysia, a Southeast Asian country, comes first among those. Especially after 1990, Malaysia activated a new zakat management. This study deals with the Malaysian zakat system in the context of the state administration of zakat. The aim of the study is to examine the Malaysian zakat system in a comprehensive way. In the study, the history of zakat system in Malaysia, the current zakat models applied in there and the areas to which zakat is distributed are investigated. As a qualitative research method, document analysis was employed in the study. In this context, many international studies were examined which are directly related to the subject, and twenty-five Malaysian websites belonging to the institutions which collect and distribute the funds were also scanned. It has been found that Malaysian zakat system consists of public model, semi-public model and private model and seen that the states are divided into three regions and different zakat models are applied in each region.

Keywords: Zakat, Zakat Management, Malaysian Zakat System, Public Model, Semi Public Model, Private Model.

Summary

The limits of state power in Islamic public finance have changed since the first years of Islam. In the Islamic social life, zakat is one of the tools that individuals use it to supply their needs. Zekat had been collected by the Islamic state until period of Omar bin Abdul-Aziz. After this period, zakat was left to the initiative of individuals and gradually it became a social solidarity institution. In today's world where principle of social state is gaining importance, there are some demands that zakat should be collected and distributed by the state again.

Malaysia is a South Asia country in which zakat is governed by the state. Zakat is voluntary duty in Malaysia. But it is collected and distributed in state supervision. In this way, it is possible to measure the economic effects of zakat. Studies are focused in Southeast Asian countries that are the most remarkable point in literature review. In the Islamic economics literature, especially there are three Muslim countries; Malaysia, Indonesia and Bangladesh. Most of academic studies relating to Islamic Economy are conducted within these countries. In these countries, it can be said that since the institution of zakat is regulated by its laws, its financial effects can be measured to some extent. According to these studies, zakat is regarded as a tool that should be managed by the state. It is emphasized that in addition to being a religious obligation, zakat should be used to solve structural problems in the economies.

The topic of this study is to investigate the last point in Malaysia zakat system. Because after literature review, it has been seen that the most comprehensive and effective zakat system is set in Malaysia. The purpose of this study is to reveal the details of Malaysian zakat system. Literature Survey technique has been used in this study. During the literature review, many studies in English have been viewed. However, it has been seen that these are not enough to comprehend the Malaysian zakat system. For this reason, firstly, the official internet addresses of the public and private zakat institutions have been determined in Malaysia. Twenty-five Malaysian internet addresses have been searched extensively.

Malaysia has a wealth of experience in zakat management in the world. Malaysia has established two main institutions to improve the Islamic economy and finance. These are Islamic Banking and Zakat Institution. There are two approaches in management of zakat. The first one is central approach. Malaysia studies and research on zakat show that implementation of central system will be more appropriate. The other one is local approach that every province collects and distributes zakat themselves in current system. Kedah province is the most opposed to the transition to the central system. Another aspect of zakat is the distribution of the name of someone else. The phrase "Wakalah" in Malaysian means signing a contract instead of someone else. Zakat institutions distribute the zakat on behalf of the giver.

In Malaysia, there are legally different ways of collecting and distributing of zakat. In first way, there is a separate legislation for the management of zakat. In other words, the company is apart from the Islamic law of the relevant state. According to the second way, although there is no specific legislation for

zakat, the company is established and operated in accordance with Islamic law. The third way is that it only involves the collection of zakat. The work of collecting sacht is done according to the Islamic Law of the relevant state. In the first two systems, zakat management is carried out entirely through private companies. In the last, zakat collection and distribution belong to the state institution called MAIN.

Currently, there is a formal zakat system in Malaysia. Unlike the legal procedures mentioned above, the Malaysian zakat system has three sub-models. More accurately, in Malaysia, zakat management is done in three different ways. Malaysia is a state that consists of fourteen provinces. Fourteen provinces have been subdivided into three regions as zakat implementation and different zakat model is applied in each region. Each province collects and distributes itself. Generally, interstate zakat transfer is not possible. There is an Islamic Council of every province. The Islamic Council is primarily responsible for the administration of zakat.

As a result, it has been seen that zakat in Malaysia was based on ancient histories, but the institutionalization of zakat started after 1990. In the last thirty years, the Malaysian zakat system has made significant progress in addition to some shortcomings. Significant increases were observed in zakat amount and number of zakat givers. Zakat system in Malaysia consists of three models: public model, semi-public model and special model. According to the first model, zakat management is entirely in the hands of the state. The collection and distribution of zakat is carried out by the state institutions. In the second model, zakat is collected by the private zakat companies which are authorized by the state. Zakat distribution is carried out by the state institutions. The final model is fully privatized. The collection and distribution of zakat is carried out by private companies which are authorized by the state.

Giriş

Devletin ekonomideki rolü ve fonksiyonu her zaman tartışma konusu olmuştur. Kamu otoritesinin ekonomi üzerindeki etkisinin sınırları iktisat ekollerinin önemseydiği konulardandır. İslam kamu maliyesinde de devlet gücünün sınırları, İslamiyet'in ilk yıllarından bu zamana kadar değişim göstermiştir. İslam iktisadı, sadece ekonomik faaliyeti düzenleyen kurallar üzerinde durmamış, aynı zamanda maliye alanında da bir takım düzenlemeler getirmiştir (Dökmen ve Yeşilyurt 2015: 21-23). İslam iktisadı ayrıca; toplumda yaşayan fertlerin temel ihtiyaçlarının karşılanması esasını üzerine bina edilmiştir.

Bu açıdan devletin, vatandaşlarının ihtiyaçlarını karşılayabileceği bir bütçesi olmalıdır. Kur'an'ın birçok ayetinin mali ve iktisadi konuları ele almış olması, İslam dininin ekonomi ve maliye konularına bakışını göstermektedir (Wilson 1997: 117). Günümüzde devlet hazinesi olarak da ifade edilen bu kavram, İslam iktisat literatüründe "beytülmal" olarak isimlendirilmiştir.

İslamî toplum düzeninde, bireylerin maddî ihtiyaçlarını temin etmede kullandığı araçlardan biri de zekâttır. Zekâtın, Hz. Osman dönemine kadar devlet eliyle toplandığı görülmektedir. Bu dönemden sonra zekât, kişilerin inisiyatifine bırakılmış ve giderek bir toplumsal dayanışma kurumuna dönüşmüştür. Sosyal devlet ilkesinin önem kazandığı günümüz dünyasında, zekâtın yeniden devlet eliyle toplanması ve dağıtılması gerektiği yönünde bazı talepler gündeme gelmektedir.

Malezya zekâtın devlet eliyle yönetildiği ülkelerin başında gelmektedir. Malezya'da zekât vermek hukuken zorunlu değildir. Ancak zekât vermek isteyenlerin zekâtı devlet tarafından toplanmakta ve yine devlet tarafından dağıtılmaktadır. Bu sayede zekâtın ekonomik etkilerinin ölçülebilmesine de imkân sağlanmış olmaktadır. Malezya'yı oluşturan on dört eyalet, üç bölgeye ayrılmış ve her bölgede ayrı bir zekât modeli uygulanır hale gelmiştir. Her bir bölgede farklı zekât kurumlarının faaliyet gösterdikleri tespit edilmiştir. Her kurumun kendine ait Malayca internet adresi bulunmaktadır. Bu çalışma yapılırken toplam yirmi beş internet sayfası taranmıştır. Kurumların kamuoyu ile paylaştıkları bilgiler ve istatistiksel veriler ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Böylece uygulanan modellerin eyalet bazındaki dağılımı ve çalışma şekli ortaya konmuştur.

1. Amaç ve Yöntem

Bu çalışmanın konusu, zekâtın devlet eliyle yönetilmesi konusunda Malezya devletinin uygulamalarını konu edinmektedir. Zira literatür incelemesinden sonra, en kapsamlı ve en etkin sistemin Malezya zekat sistemi olduğu görülmüştür. Bu çalışmanın amacı; Malezya zekât sistemini ayrıntılı bir şekilde incelenmesidir. Bu çalışmada doküman tarama tekniği kullanılmıştır. Literatür taraması esnasında konu ile ilgili olduğu düşünülen birçok İngilizce kaynağa ulaşılmıştır. Ancak Malezya zekât sistemini bütünü ile kavramak için bunun yeterli olmadığı görülmüştür. Zira incelenen çalışmalar arasında, Malezya zekât sistemini bütünü ile açıklayan bir çalışmaya rastlanılamamıştır. Bu nedenle öncelikle Malezya'da zekât yönetiminde faaliyet gösteren kamu ve özel kurumların Malay dilinde hazırlanan resmi internet adresleri tespit

edilmiştir. Belirlenen yirmi beş Malayca internet adresi kapsamlı bir biçimde taranmıştır.

2. Zekât Yönetiminin Tarihçesi ve Günümüz Uygulamaları

İslam'ın ortaya çıktığı ilk zamanlarda Arap yarımadasının çok hareketli bir ekonomiye sahip olduğu bilinmektedir (Erkal 1985: 82). İlk İslam devletinin teşekkülünden sonra elde edilen gelirler "Beytülmal" denilen devlet hazinesinde muhafaza edilmiştir. (Sarıçam 2005: 201). Beyt-ül gelirlerden biri de zekâttır. Başlangıçta zekât, yalnızca devlet tarafından toplanmış ve dağıtılmıştır. Ancak zekât politikasında zamanla bazı değişimler meydana gelmiştir. Zekâtın bu tarihi seyrini, hicret öncesi, hicret sonrası, dört halife, Emevi ve Abbasi dönemleri ile modern dönem şeklinde beş safhada incelemek mümkündür. (Özdemir 2016: 251).

Hicret öncesi dönem, teşriin ilk on üç yıllık dönemini içine alır. Bu dönemde zekât ve sadakaya dair bazı ayetler inmiş, ancak detaylı hükümler açıklanmamıştır (Özdemir 2016:251). Bu ayetlerde zekât tavsiye edilmiş, zekat miktarı ise Müslümanların kendi inisiyatiflerine bırakılmıştır. Zekât hicretin dokuzuncu yılında Medine'de farz kılınmıştır (Hudayati ve Tohirin 2010: 352-372). Zekâta tâbi olan mallar ve nisap miktarları da bu dönemde ayrıntılı bir biçimde açıklanmıştır. Böylece zekât, bireysel bir hayırseverlik çerçevesini aşarak kamu otoritesinin kontrolünde kurumsal bir yapı olarak ortaya çıkmıştır.

Hz. Peygamber'in (ASM) vefatından sonraki dönemde Beytülmal'e gelen malların üç kaynaktan toplandığı görülmektedir (Kenanoğlu 2011: 56). Bunlar fey, ganimet ve zekâttır. Dört halife döneminde de nisap, zekâtın dağıtımı ve zekât almaya hak sahibi olan kimselerin tespiti konularında bir değişiklik olmamıştır (Özdemir 2013:251). Hz. Ömer döneminde ticaret malları da zekât verilecekler arasına dâhil edilmiştir. Hz. Osman Döneminde ise zekât malları, görünür ve görünmez mallar olarak ikiye ayrılmıştır. Görünür mallara düşen zekât, memurlar tarafından hesaplanırken, gizli malların zekâtı kişinin inisiyatifine bırakılmıştır.

Emeviler döneminde geniş toprakların fethedilmesi, hayvancılıkta manda yetiştiriciliğinin önem kazanmasına sebep olmuştur. Ömer b. Abdülaziz döneminde manda da zekât mallarına ilave edilmiştir. Bu dönemin en önemli tarafı, zekâtın devlet kontrolünden alınarak kişilerin inisiyatifine devredilmesidir. Bunun temel sebebi devlet hazinesinin dolması ve zekâta muhtaç insanların bulunamamasıdır (Özdemir 2013:251).

Günümüzde, nüfusunun çoğunluğu Müslüman olan bazı devletlerde zekâtın toplanması ve dağıtılması gibi işlerin devlet eliyle yürütülmesi konusunda önemli adımlar atıldığı görülmektedir. Bu devletlerin bazılarında zekât vermek zorunlu, bazılarının da ise değildir. Tespit edebildiğimiz kadarı ile yedi ülkede zekât uygulaması zorunludur. Bu ülkeler Suudi Arabistan, Pakistan, Sudan, Yemen, Brunei Sultanlığı, Endonezya ve Libya'dır. (Abdullatif 2012: 48). Bunlar arasında Endonezya, zekât müessesesini diğer ülkelere göre daha etkin bir biçimde işletmektedir. Zekât yönetimi bu ülkede, LAZNAS ve BAZNAS isimli iki şirket tarafından yapılmaktadır (Mesawa 2016). Bununla birlikte, zekât toplama ve özellikle dağıtmada yolsuzluk başta olmak üzere bir takım sorunlar yaşandığı için, yeni bir zekât yönetimine ihtiyaç duyulduğu değerlendirilmiştir yapılmaktadır.

Nüfusunun çoğunluğu Müslüman olduğu halde zekât vermeyi zorunlu tutmayan ülkeler arasında ise Türkiye, Bangladeş, Cezayir, Mısır, Kuveyt, Kenya, Ürdün ve Malezya yer almaktadır. (Abdullatif 2012: 48). Bu ülkelerin bir kısmında zekât için yasal mevzuat oluşturulmakla birlikte, zekât vermek zorunlu değildir. Türkiye'de ise zekât ile ilgili yasal bir düzenleme bulunmamaktadır (Zengin vd. 2012: 133-1429). Bu grupta yer alan ülkeler arasında en donanımlı zekât sistemine sahip olan ülke, Malezya'dır. Öyle ki, zekâtın zorunlu olduğu ülkeler de dahi, bu ülkedeki kadar kapsamlı ve etkin bir zekât sistemi bulunmamaktadır.

3. Malezya'da Zekâtın Tarihçesi

Malezya 1824 yılına kadar önce Portekiz, daha sonra Hollanda'nın sömürgesinde kalmıştır. 1824 yılında ise tamamen İngiltere sömürgesi altına girmiştir. İngilizler, İslam dini ve Malay gelenek-göreneklere dışında tüm yetkiyi ellerinde bulundurmuşlardır (Andaya 1987: 1-4). 1957 yılında bağımsızlığını ilan eden Malaya Federasyonu, 1963 yılında bazı eyaletlerin de federasyona katılımıyla Malezya adını almıştır. Ülke halkının %54'nü Malaylar, %33'ünü Çinliler, %10'nunu Hintliler ve %3'lük kısmını da diğer unsurlar teşkil etmektedirler (Arslan 1997: 29). Devletin resmi dini İslam'dır. Krallık ile yönetilen ülke, çok partili demokratik bir konfederasyondur. Ülke 14 eyaletten oluşmakta ve her eyaletin başında sultan bulunmaktadır. Parlamenter hükümet sisteminin yanında, kuvvetler ayrılığı ilkesi uygulanmaktadır (Göksoy 1998: 173-192). 1996 yılında kurulan Malezya İslam Kalkınma Müdürlüğü, Türkiye'deki Diyanet İşleri Başkanlığı ile benzer fonksiyona sahip olan bir kurumdur. Müdürlüğün faaliyetlerinden birisi de kamusal hayatta İslami ha-

152 • ZEKÂTIN DEVLET ELİYLE YÖNETİLMESİ VE MALEZYA ZEKÂT SİSTEMİ ÖRNEĞİ

yat tarzını geliştirmektir (Ghazali 2004: 20). Malezya'nın İslami anlamda kurumsallaşmasının en önemli ayağı, ekonomi alanında yapılan uygulamalardır. Bunlardan en belirginleri ise şöyledir (Mauzy ve Milne 1986: 92):

- Zekât toplanması ve dağıtılması
- İslamî sigorta ve İslamî bankacılık
- Takâful (İslami Sigortacılık)
- Hac idaresi ve fon komisyonu
- İslam hukuku mahkemelerinin işlemesi
- Uluslararası İslam Üniversitesinin kurulması

İslam, Malezya adalarına ilk kez 13. y.y.'da gelmiştir. Zekat ibadeti de ilk kez bu yüzyılda uygulanmaya başlamıştır (Ab Rahman vd. 2012: 35-42). Bu döneme ait zekât toplama ve dağıtma ile ilgili çok net bilgiler bulunmamakla birlikte, Malezya'da zekâtın tarihsel gelişimini; sömürge öncesi, İngiliz sömürge dönemi, 1990 öncesi ve 1990 sonrası dönem olarak incelemek mümkündür (Ab Rahman vd. 2012: 35-42).

3.1. Sömürge Öncesi Dönem: Zekât'ın Malezya tarihindeki seyrinde, sömürge öncesi ve sömürge sonrası olarak iki temel dönem dikkat çekmektedir (Aidit Ghazali 1988). Sömürge öncesi dönemde zekâtın resmi bir çerçevesi çizilmemiş, zekâta ilgili işler daha ziyade din öğretmenleri tarafından organize edilmiştir. Bu öğretmenler, hem zekâtın toplanmasında hem de dağıtılmasında önemli rol oynamışlardır. Zira Müslüman halk onları, zekât ve diğer dini konularda en yetkili kişiler olarak görmüşlerdir. Sömürge öncesi dönem, devlet otoritesi ile zekât müessesesinin kesişmediği bir dönem olarak tarihte yerini almıştır.

3.2. İngiliz Sömürge Dönemi: Bu dönemde *Majlis Agama Islam Negeri* (Devlet İslam Dini Konseyi) denilen ve kısa adıyla MAIN olarak bilinen kurum, dini soru ve sorunlara çözüm getirmekle sorumludur. Bunun dışındaki tüm konular İngiliz medeni hukuku ve ceza hukukuna göre yapılmıştır. (Ab Rahman vd. 2012: 35-42). Zekâta ait tüm konularla MAIN ilgilenmiştir. Satu Tinjauan ve Kelantan şehirleri, bu sistemin uygulandığı ilk yerler olup, Malezya'nın geneli için önemli bir model olmuştur. Bu model altında imamlar görevlendirilmiş, zekât konusunda önemli yetkilerle donatılmıştır. Ayrıca bu model, günümüzdeki zekât yönetimine de önemli katkılar sağlamıştır (Aidit Ghazali 1988: 2-3).

3.3. 1990 Yılı Öncesi: 1990 yılına kadar bir takım dini işlerle MAIN ilgilenmiş, zekâtın günlük işlerinde ise "Jabatan Agama Islam Negeri" (JAIN) denilen "Devlet İslam İşleri Birimi" yardımcı olmuştur. Bu yıllarda zekât miktarı oldukça azdır. Bunun bir kaç sebebi bulunmaktadır (Ahmad ve Shofian 2010). Bunlardan birincisi, zekâtın öncelikle ve genel olarak piriñç gelirlerinden verilmesidir. Yani kişisel servetler ve işletme gelirleri göz ardı edilmiştir. Âmil ve zekât toplayıcıların görevlerine ise geçici ve mevsimsel olarak bakılmıştır. Zekât denilince akla, hasat mevsimi ve Ramazan ayı gelmiştir. Âmillere verilen zekâtlar, âmiller eliyle ihtiyaç sahiplerine ulaştırılmıştır. Zekât miktarının az olmasının başka bir nedeni de, iş yükünün çok ağır olmasıdır. Zekât toplamakla görevlendirilen kişilerin tek görevi bu değildir. Âmil konumunda bulunan kişilerin başka vazifeleri de olması sebebiyle zekât toplama işine yeteri kadar vakit ayıramamışlardır. Bunların dışında, başka sebeplerin de eklenmesiyle bu dönemde, zekât yönetimi etkin bir şekilde işlememiş, istenilen seviyelere ulaşamamıştır.

3.4. 1990 Yılı Sonrası: 1990 yılı ve sonrasında Malezya'da zekât müessesesine daha fazla önem verilmiştir. Bu dönemde zekât yönetiminin daha sistematik hale geldiği ve alınan zekâtların çeşitlendiği görülmektedir. Zekât yönetimi, MAIN bünyesinde kalmaya devam etmiş; fakat daha profesyonel şekilde yönetilmiştir. Bu dönemde en önemli gelişme ise zekat toplama kısmının özel kuruluşlara verilmesidir. (Ab Rahman vd. 2012: 35-42). 1991-2001 yılları arasında bu işi yapan altı özel zekât kurumu teşekkül etmiştir.

Tablo 1: Özelleşen Zekât Kurumları

Kurum Adı	Faaliyet Alanı	Yılı
Pusat Pungutan Zakat	Wilayah Persekutuan	1991
Lembaga Zakat	Selangor	1994
Pusat Urus Zakat	Pulau Pinang	1994
Pusat Kutipan Zakat	Pahang	1995
Pusat Zakat	Negeri Sembilan	1998
Pusat Zakat	Melaka	2001

(Kaynak: Ab Rahman vd.2012: 35-42)

Tabloda 1991 yılından sonra zekât yönetiminden sorumlu altı özel şirket yer almaktadır. Bun göre ilk olarak "Pusat Pungutan Zakat" isimli şirket, 1991

yılında Persekutuan eyaletinde zekât toplamak için kurulmuştur. 1994 yılında Selangor ve Pulau Pinang eyaletleri de zekât yönetimlerini özelleştirmişlerdir. Son olarak 2001 yılında Melaka eyaletinde özelleştirme yapılmıştır.

Zekât yönetiminin özelleştirilmesi, beraberinde sadece zekât işleri ile ilgilenen görevlileri, zekât ofislerini ve zekât hesaplamada uzman kadroları getirmiştir. Bürokrasi engeline takılmaması, devletin altyapısından yararlanılması, bilgisayar teknolojisinin iyi kullanılması ve kurumsal bir altyapının oluşturulması özelleştirmenin en büyük faydalarındandır. Ayrıca zekâtın hızlı toplanıp dağıtılması, yeni sistemin insanlar arasında tanıtılması, sistemde çalışan personelin özlük hakları, tecrübeli personelin işe alınması, pazarlama, finans, araştırma-geliştirme gibi şubelere ayrılması özelleştirmenin yenilikçi yönlerindedir (Ahmad ve Shofian 2010).

4. Literatür Taraması

2009 yılı verilerine göre; yoksulluk sınırının altında yaşayan en kalabalık nüfusu Müslüman ülkelerde bulunmaktadır. Bu durum üzerinde, Müslümanların sömürge altında yaşamaları ve zulme maruz kalmaları gibi nedenlerin etkisi mutlaka vardır. Ancak önemli sorunlardan birisi de Müslümanların İslami müesseseleri terk etmeleri olarak öngörülebilir (Mohsin ve Ismail 2013: 114-126). İslam ülkelerinde yoksulluğun yaygın olmasının sebepleri arasında Müslümanların Kur'an ve Sünnet doğrultusunda hareket etmemeleri gösterilebilmektedir. Mohsin ve Ismail (2013) Müslümanların faiz ile borçlanmalarını, zekât kurumunu hayata geçirememelerine bağlamaktadırlar. Zira zekât alamayan fakirler, faiz ile borç bulmaktadırlar. Zekâtın, Ömer b. Abdülaziz döneminde olduğu gibi yoksulluğu bütünü ile ortadan kaldırma potansiyeli vardır. Zamanla İslam devletlerinin zayıflaması ve emperyal güçlerin sömürmesine girmesi, diğer İslam müesseseleri gibi zekâtın da gerçek etkisini gösteremesine neden olmuştur (Nadzri vd. 2012: 61-72). Zekât yönetimi İslam'ın ilk yıllarından bu yana değişik şekil ve yöntemlerle yürütülmüştür. Bazı dönemlerde devlet eliyle bazı dönemlerde ise bireysel olarak zekât toplanmış ve dağıtılmıştır. Bu noktada zekât yönetiminde iki tür yaklaşım bulunduğu ifade edilebilir. (Hudayati ve Tohirin 2010: 352-372). Bunlar, merkeziyetçi zekât yönetimi ve adem-i merkeziyetçi zekât yönetimidir.

Literatür taramasında en dikkat çekici nokta, zekât yönetimi ile ilgili çalışmaların Güneydoğu Asya ülkelerinde odaklanmış olduğudur. Bu çalışmalara göre zekât, devlet eliyle yönetilmesi gereken bir araç olarak görülmektedir. Zekâtın dini bir mükellefiyet olmasından öte, ekonomide yapısal

problemlerin çözümünde de kullanılabilmesinin önünün açılması gerekliliği vurgulanmaktadır. İslam ekonomisi literatüründe özellikle üç Müslüman ülkenin varlığı dikkat çekmektedir. Bunlar; Malezya, Endonezya ve Bangladeş'tir. Yapılan akademik çalışmaların önemli bir kısmının bu ülkeler kaynaklı olduğu görülmektedir. Bu ülkelerde zekât müessesesi yasalar ile düzenlendiği için mâlî etkilerinin de bir noktaya kadar ölçülebildiği söylenebilmektedir. 2007 yılında Bangladeş'te yapılan bir çalışmada (Hassan ve Khan 2007) zekât fonlarının, Bangladeş Hükümeti tarafından etkin kullanılması gerektiği ifade edilmiştir. Etkin kullanıldığı ölçüde yoksullukla mücadelede önemli bir araç olabileceği ve zekât yönetiminin devletin kontrolünde olması gerektiği vurgulanmıştır. Gelişim raporlarını konu olan bir makalede (Mohammad ve Anwar 1991: 1121) Pakistan'da ciddi boyutlara ulaşan yoksulluk sorununun çözülmesinin, ancak devlet tarafından zekât sisteminin oluşturulması ve etkin bir şekilde işlemesine bağlı olduğu belirtilmiştir. Halkının çoğu Müslüman olan bir başka ülke Endonezya ise, uzun yıllar Hollanda'nın sömürgesi olarak kalmıştır. Bağımsızlık öncesi ve sonrası zekât politikaları üzerinde durulan çalışma, zekât sisteminin mevcut durumu hakkında bilgiler vermektedir (Salim 2006: 683). Yine Pakistan'da yapılan bir araştırmaya göre zekât müessesesinin, Pakistan'da en önemli nakit transfer sistemi olduğu tespit edilmiştir (Toor ve Nasar 2003). Bu araştırmaya göre, ayrıca zekât çok önemli bir sosyal güvenlik politika aracıdır. Zekât sisteminin devlet tarafından daha da güçlendirilmesi gerektiğinin altı çizilmiştir. Yine bu fikre kuvvet veren bir bildiriye zekât yönetiminde, insanları bilgilendirmenin ve tanıtımının öneminden bahsedilmiştir. Bu açıdan zekât milli ekonomiye katkı sağlayan ve gelişmekte olan bir araçtır (Ab Rahman ve Omar, 2010: 53-63).

Devletlerin zekât yönetimini kendi kontrollerinde bulundurması gerektiğinin diğer bir kanıtı da, zekâtın ekonomik büyüme ve kalkınmaya sunacağı katkılardır. (Sarea 2012: 242). Ayrıca zekât zengin ile fakir arasında önemli bir köprü vazifesi de görecektir. Yine bu çalışmada zekâta finansal bir sistem olarak bakılmıştır. Zekâtın işsizlik, enflasyon ve yoksulluk oranlarını azaltmadaki etkisi irdelenmiştir. Zekâtın yoksulluğu azaltmadaki rolü bağlamında birçok çalışmaya rastlanmaktadır. Daha öncede belirtildiği gibi, zekât konusunda önemli çalışmalar yapan ülkeler; Malezya, Bangladeş ve Endonezya'dır. Hâlbuki zekât hakkında bu tür çalışmaların tüm Müslüman ülkeler tarafından yapılmış olması gerekmektedir (Ali ve Hatta 2014: 59-70). Ali ve Hatta 2014 yılında yaptıkları çalışma ile zekâtın dini bir zorunluluk olmasının yanında yoksulluğun azaltılmasında önemli bir araç olabileceğinin altını çizmişlerdir. Çalışmada ayrıca Malezya, Bangladeş ve Endonezya'da toplanan zekât mik-

tarları ve bunların ekonomideki etkileri irdelenmiştir. Buna göre, başarılı bir zekât yönetiminin uygulanması ile yoksulluk önemli oranda azalacaktır. Başka bir çalışmada, zekâtın milli gelirin belirlenmesindeki rolü analiz edilmiştir (Yusoff 2006: 118). Bu çalışmada zekât makroekonomik bir modelle formüle edilmiş, vergi gibi maliye politikası aracı olarak değerlendirilmiştir. Zekât yönetiminin kurumsallığının güçlendirilmesi gerektiğini iddia eden bir çalışmada, zekât müessesesi yasal anlamda güçlendirildiği nispete bütçedeki payının artacağı belirtilmiştir. Bu makalede Duka, (2013:134-140) Endonezya'nın bir şehrinde zekât yönetiminde kurumsallaşmanın önemine dikkat çekmiştir. Zekâtın kurumsallığı arttıkça başarılı bir zekât yönetiminden bahsedilebilecektir (Owolabi ve Mat 2013: 61-74).

Malezya ise zekât yönetimi açısından tecrübeli bir birikime sahiptir (İbrahim vd. 2012). Malezya, İslam ekonomisi ve finansını geliştirebilmek için iki ana kurum oluşturmuştur. Bunlardan ilki İslami bankacılık, diğeri zekât kurumudur (Alfattani 2008: 405-417). Zekât yönetiminde merkezi ve yerel olmak üzere iki yaklaşım bulunmaktadır. Malezya'da zekât konulu çalışma ve araştırmalarda merkezi sistemin uygulanmasının daha uygun olacağı ifade edilmektedir (Mahamod vd.2013: 13-22). Ancak mevcut sistemde her eyalet zekâtını kendi toplamakta ve dağıtmaktadır. Merkezi sisteme geçilmesine en çok Kedah eyaleti karşı çıkmaktadır. Zekâtın başka bir yönü de başkasının adına dağıtılmasıdır. Malayca "Wakalah" şeklindeki ifade, başkasının yerine sözleşme imzalama anlamını taşımaktadır (İsmail ve Rahman 2013: 22-33). Zekât kurumları topladıkları zekâtı, zekâtı verenler adına dağıtmaktadır.

1987 yılında yayınlanmış bir makale, Malezya'daki zekât müessesesinin genel durumunu tasvir etmektedir. Daha çok ekonomik etkilerinin yer verildiği çalışmada zekâtın; yatırım, istihdam, tüketim ve GSMH ile olan ilişkileri incelenmiştir. Zekâtın 1980'li yıllarda Malezya ekonomisi ve maliyesinde herhangi ciddi bir etkisinin olmadığı da vurgulanmıştır. Durum değerlendirmesi yapılan başka bir çalışmada ise; zekâtın teorik altyapısı, Malezya'da zekât yönetimi ve Malezya'daki sistemin etkinliği için gereken şartların kritiği yapılmıştır (Abd Rahim vd. 2016: 453-457). Uluslararası Yönetim Kongresinde sunulan bir bildiri (Lubis vd. 2011) Malezya'da zekât toplamada bir sıkıntı olmadığı, ancak dağıtımında bir takım sıkıntılarının yaşandığı belirtilmiştir. Bunun için Malezya'da zekât yönetiminin teknolojiye de faydalanılarak revize edilmesi gerekliliği üzerinde durulmuştur. Malezya'da yapılmış bir araştırmada, zekâtın yoksulluğu azaltma, gelirin yeniden dağıtılması ve istikrarı sağlama fonksiyonları üzerinde durulmuştur. Anket yönteminin kullanıldığı çalışmada,

Malezya'da iki zekât kurumundan toplam 123 çalışan ile görüşülmüştür. Zekât yönetiminde profesyonelliğin zekâtın bu üç fonksiyonu üzerinde ciddi öneme sahip olduğu sonucuna varılmıştır (Noor ve Khairi 2014: 983-993).

Malezya'da her geçen yıl toplanan zekât miktarında artış görülmektedir (Embong vd. 2013: 141-150). İnsanların zekât konusunda daha iyi bilgilendirilmesi ve farkındalıklarının artması bunun en önemli sebeplerindendir. Malezya'da İslami kurumların irdelendiği bir makalede Noor (2012), zekâtın Malezya'daki durumundan bahsetmiştir. Zekât merkezlerinden birisi olan PPZ (Pusat Pungutan Zakat) hakkında bilgiler vermiştir. Başka bir çalışmada ise (Haron vd. 2010: 123-138) Selangor eyaletinde faaliyet gösteren LZS (Lembaga Zakat Selangor) hakkında ayrıntılı bilgiler verilmiştir. Ancak Malezya'da toplanan zekât miktarının tamamının dağıtılamadığı rapor edilmektedir. Dağıtımda yaşanan bu sorun, yoksulluk ile etkin mücadeleye mani olmaktadır. Othman ve Mohd Noor'un 2012'deki çalışmasında, bazı sorunların zekâtın etkin dağıtılmasında engel teşkil ettiği belirtilmiştir. Potansiyel olarak zekât vereceklerin belirlenememesi, zekât verenlerin yeterli bilgiye sahip olmaması, amillerin tutum ve davranışları ve zekât merkezlerinin zekât vermek isteyenlere uzaklığı gibi çeşitli sebeplerle yoksulluk, tam anlamı ile azaltılamamıştır. Zekât şirketlerinin zekâtı tahsislerindeki öncelik problemi de eklendiğinde, etkin bir zekât yönetiminden uzaklaşmaktadır.

Malezya'da birçok insan zekât sistemi içerisinde zekâtlarını vermekteler. Ancak mevcut sayı henüz istenilen düzeylerde değildir. Malezya'da zekât ödeyicilerin sayılarının artması için neler yapılabileceği konusunda akademik camiadan çözüm önerileri gelmektedir. Bu önerilerden birisi de "Epistemology Tauhid" yaklaşımıdır. Ab Rahman ve Omar (2010) bu yaklaşım ile zekât gelirlerinin artacağını iddia etmektedirler. Bakar ise 2007'deki çalışmasında "Zekât Muhasebe Standartları" konusunu irdelenmiştir. Çalışma, Malezya'da faaliyet gösteren şirketlerinin "Zekât Muhasebe Standartları" ortak zemininde buluşması durumunu sorgulamayı konu edinmektedir (2007: 74). Çalışmanın amacı, zekât şirketlerinin uygulamalarının uyumlaştırılmasına katkı sağlamaktır. İnceleme sonunda ortak ilkelerin geliştirilmesinin kanuni zorunluluktan geçtiği ifade edilmiştir. Zekâtın ekonomik etkilerinin yanında sosyal etkileri de bulunmaktadır. Kaslam (2009) zekâtı sosyal bir kurum olarak görmüş, Malezya'da zekâtın sosyal etkileri üzerinde durmuş, LZS ve MAIS isimli iki zekât şirketinin verileri kullanılarak zekâtın sosyal açıdan Malezya değerlendirilmesi yapılmıştır. Başka bir makalede zekâtın Malezya tarihindeki seyri irdelenmiş, zekât yönetiminin geçtiği evreler izah edilmiştir (Sarif vd. 2013: 1-20).

5. Bulgular

5.1. Malezya Zekât Sistemi

Malezya 1957 yılında bağımsızlığını kazandıktan sonra İslami müesseselerin hayata geçirilmesinde önemli çaba sarf etmiştir. Zekât müessesesi Malezya'da geçmiş olan bir müessesedir. Ülke genelinde zekât yönetiminde merkezîyetçiliği sağlayamasa da, eyalet bazında zekât yönetimi tek merkezde toplanabilmiştir (Yalçın 2016: 235-270). 1990 yılından beri Malezya'da zekât yönetimi önemli bir yol kat etmiştir. Zekât kapasitesi iki kat artmış, aynı ölçüde etkinlik, verimlilik ve etkililiği de gelişme göstermiştir (Abd Rahim vd. 2016:453-457).

Malezya'da zekâtın toplanması ve dağıtılması açısından yasal anlamda dört farklı işleyiş biçimi bulunmaktadır (Ab Rahman vd. 2012: 35-42). Bunlar:

1. Zekât yönetimi için ayrı bir mevzuat bulunmadığı işleyiş. Bu işleyişte, zekât şirketi, ilgili eyaletin İslam kanunlarının dışında kalmaktadır.

2. Zekât için özel bir mevzuat bulunmama ile birlikte, zekât şirketi ilgili eyaletin İslam kanunlarına göre kurulduğu ve işletildiği işleyiş.

3. Yalnızca zekâtın toplanmasını içeren işleyiş. Bu işleyişte, zekât toplama işi, ilgili eyaletin İslam Kanunlarına göre yapılmaktadır. İlk iki sistemde zekât yönetimi tamamen özel şirketler kanalıyla yapılırken üçüncü sistemde sadece zekât toplama kısmı, özel şirket tarafından yapılmaktadır. Özel şirketlerce toplanan zekâtlar MAIN kurumuna aktarılmakta, MAIN ise uygun kimselere dağıtmaktadır.

4. Zekât toplama ve dağıtım işinin MAIN denilen devlet kurumuna ait olduğu işleyiş. Bu işleyiş biçimlerinin yanında belirtmek gerekir ki; Malezya'da ülkenin tümünde uygulanan bir zekât düzenlemesi ve kanunu olmamıştır. Her bölge ve eyalette farklı isimlerle uygulanan mevzuat, zekât yönetiminde etkili olmuştur.

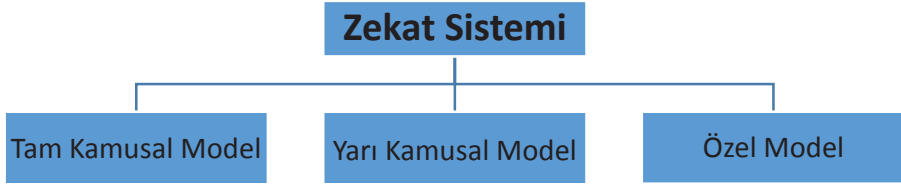
Tablo 2: İlk Kez Zekât Düzenlemesi Yapan Eyaletler

Kanun Adı	Eyalet	Yılı
Enakmen Kutipan Zakat	Kelantan	1927
Undang2 Zakat	Tganu	1947
Enakmen Zakat	Perlis	1949
Enakmen Baitul Mal, Zakat dan Fitrah	Perak	1951
Enakmen Zakat	Kedah	1955
Enakmen Zakat dan Fitrah	Johor	1957

(Kaynak: <https://zulkiflihasan.files.wordpress.com/2008/06/legal-framework-of-zakat-in-malaysia.pdf>)

Tablo2’de Malezya’da ilk kez zekât müessesesini yasal zeminde uygulayan eyaletler belirtilmiştir. İlk kez Kelantan eyaletinde "Enakmen Kutipan Zakat" isimli bir düzenleme ile zekât yasal bir zemine oturtulmuştur. Sırasıyla Tganu, Perlis, Perak, Kedah ve Johor takip etmiştir. Tablodan Malezya’da zekât müessesesinin yüz yıldan daha fazla bir geçmişe sahip olduğu görülmektedir. Malezya’da zekât, mal zekâtı ve fitre zekâtı olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Şafi mezhebine göre mal ve fitre zekâtı, şartları taşıyan Müslümanlar için aynı derecede farzdır. Mal zekâtı Malezya geleneğinde çeltik üzerinden verilmektedir. Fitre zekâtında her hangi bir nisap miktarı ve zenginlik ölçüsü aranmamaktadır.

Günümüzde Malezya’da resmi olarak uygulanan bir zekât sistemi mevcuttur. Yukarıda bahsedilen yasal işleyiş biçimlerinden farklı olarak Malezya zekât sisteminin üç alt modeli bulunmaktadır. Daha doğru ifade ile Malezya’da zekât yönetimi üç farklı yöntemle yapılmaktadır. Malezya devletini oluşturan on dört eyalet, zekât uygulama biçimi olarak üç bölgeye taksim edilmiştir. Her bölgede farklı bir zekât modeli uygulanmaktadır. Her eyalet kendi içerisinde toplamakta ve dağıtmaktadır. Eyaletler arası transfer söz konusu değildir. Her eyalete ait bir İslam konseyi bulunmaktadır. İslam konseyi zekât yönetiminden birinci derece sorumludur.¹

Şekil 1. Malezya’da Zekât Sistemi

Şekil 1’de belirtildiği üzere Malezya zekât sisteminin içinde tam kamusal model, yarı kamusal model ve özel modelden oluşmaktadır. Çalışmada bu modeller ayrıntı ile irdelenmiştir.

5.1.1. Tam Kamusal Model

On dört eyaletten altısı olan Perlis, Kedah Perak, Johore, Terengganu ve Kelantan’da tam kamusal model uygulanmaktadır. Yani bu bölgelerde zekât

¹ <https://zulkiflihasan.files.wordpress.com/2008/06/legal-framework-of-zakat-in-malaysia.pdf>

yönetimi uygulama anlamında bütünü ile kamusal idarenin elindedir. Zekât, Federal İslam Konseyi tarafından toplanılmakta ve dağıtılmaktadır. Bu modelin uygulandığı eyaletlerde zekât gelirleri, diğer bölgelere nazaran daha düşüktür (Yalçın, 2016: 235-270). Bunun en önemli sebebinin özelleştirilmemesinden kaynaklandığı iddia edilmektedir.

Tablo 3: Tam Kamusal Model

Kurum Adı	Faaliyet Alanı
Majlis Agama Islam	Perlis
Lembaga Zakat Negeri	Kedah
Majlis Agama Islam	Johore
Majlis Agama Islam	Terengganu
Majlis Agama Islam	Kelantan
Majlis Agama Islam	Perak

- ✓ *Perlis Majlis Agama Islam:* Perlis İslam Meclisi zekât yönetiminin tamamını kendisi yapmaktadır. Zekâtın toplanması ve dağıtılması aynı ekip tarafından yapılmaktadır. Resmi internet sitesinde 3 modül bulunmaktadır.² Birinci modül zekat ödemek isteyenler tarafından kullanılan ve hesap numaralarının girildiği modüldür. İkincisinde 2012-2016 yılları arası toplanan zekâtlara ait bilgiler yer almaktadır. Üçüncü kısımda ayrıntılı bir zekat hesaplayıcı bir modül bulunmaktadır.
- ✓ *Lembaga Zakat Negeri Kedah:* Kedah eyaletinde bulunan Kedah Zekât Kurumunun tarihi 1935 senesine kadar gitmektedir. 1955 senesinde zekât yönetiminin eksiklikleri dile getirilmiş, 1984 senesinde kurum revizyona gitmiştir.³ 2015 yılına geldiğinde "Lembaga Zakat Negeri Kedah" ismini almış, uzman kadroları ile zekât toplama ve dağıtma faaliyetlerini sürdürmektedir.
- ✓ *Majlis Agama Islam Johore:* Johore İslam Meclisi, Johore eyaletinde zekât yönetiminin tamamından sorumludur. Meclisin tarihi 1925 yılına kadar uzanmaktadır. Ancak ilk dönemlerde genel İslami yaşayış kurallarında düzenlemeler yapmaktaydı. Zekât konusunda gelişmiş bir sistemleri yoktu. 1936 yılında yeni bir şura göreve başladıktan sonra sorumluluk alanları daha da genişletildi. 1978 yılında daha sistematik

² <http://182.54.217.6/bantuanpelajaran/statistik.aspx>

³ <https://www.zakatkedah.com.my/index.php/profil-lznk/>

hale gelmiş, 2003 yılında son halini almıştır.⁴ Resmi internet sitesi kapsamlı bir şekilde incelenmesine rağmen sayısal ve istatistiksel bilgilere rastlanılmamıştır.

- ✓ *Majlis Agama Islam Terengganu*: Terengganu eyaletindeki zekât kurumu ilk olarak 1949 faaliyete geçmiştir. Aynı yıl hukuk konseyi oluşturulmuş, 1955 yılında İslam İdare Hukuku yürürlüğe girmiştir. Sonraki tarihlerde yeni değişiklikler yapılmış olup en son 2012 yılında zekât yönetimi sistemi ve kadrosu son şeklini almıştır.⁵ Zekât kurumunun resmi internet sayfasında teorik birçok bilgi varken toplanan ve dağıtılan zekât miktarı hakkında ayrıntılı bilgiler bulunamamıştır.
- ✓ *Majlis Agama Islam Kelantan*: Kelantan eyaletinde kurulan meclis, 1915 yılında faaliyetlerine başlamıştır. 2000 yılının başlarında zekât yönetiminde uzmanlaşmayı sağlamıştır.⁶ Diğer zekât meclisleri gibi teorik zekât bilgilerine yer veren kurum istatistik bilgilere de yer vermiştir. Fazla ayrıntı olamamakla birlikte yıllara göre zekât miktarlarına ait önemli bilgiler bulunmaktadır.
- ✓ *Majlis Agama Islam Perak*: Perak eyaleti çok eski bir yerleşim yeri olduğu için İslam Meclisinin tarihi de eskidir. 1874 yılına kadar giden meclisin en son revizyonu 2004 yılında olmuştur.⁷ Misyon ve amaçlarını saydamlık, hesap verilebilirlik ve etkinlik ilkeleri çerçevesinde ümmetin sosyo-ekonomik durumunu düzeltmek olarak açıklamışlardır.

5.1.2. Yarı Kamusal Model

Federal bölge, Malacca, Negeri Sembilan ve Pahang bulunmaktadır. Bu modelde zekât toplama işi özel bir şirket aracılığı ile yapılmaktadır. Toplanan zekât gelirlerinden, masraflar düşüldükten sonra geri kalan kısmı Federal İslam Konseyine transfer edilmektedir. Dağıtım işlemini Federal İslam Konseyi yapmaktadır. Zekât gelirlerinin ilk modele göre artış içinde olduğu görülmektedir.

4 <http://www.majj.gov.my/>

5 <http://www.maidam.gov.my/index.php/index.php/profil/sejarah-penubuhan>

6 <http://www.e-maik.my/portal/index.php/ms/profil/mengenai-kami/sejarah-kami.html>

7 <http://www.maiamp.gov.my/maiamp2/index.php/korporat/sejarah-maipk.html>

Tablo 4. Yarı Kamusal Model

Kurum Adı	Faaliyet Alanı
Pusat Pungutan Zakat	Wilayah Persekutuan
Pusat Kutipan Zakat	Pahang
Pusat Zakat Negeri Sembilan	Negeri Sembilan
Pusat Zakat Melaka	Melaka

Tablo 4’te yarı kamusal modelin uygulandığı eyaletler ve bu eyaletlerde zekât toplama ile yetkilendirilmiş özel zekât toplama şirketleri belirtilmiştir.

- ✓ *Pusat Pungutan Zakat (PPZ):* Wilayah Persekutuan’da Pusat Pungutan Zakat (PPZ) isimli özel bir şirket, zekât toplama faaliyetini yürütmektedir. Şirket topladığı zekâtı Federal Bölge İslam Zekât Konseyi adına toplamaktadır. 1991 yılında kurulmuştur. Topladığı zekâtı İslam Zekât Konseyine aktarmakta, dağıtım işini eyalet yönetimine bırakmaktadır. PPZ şirketi âmil konumunda olduğu için topladıkları zekâtın 1/16’sını kendileri almaktadırlar. PPZ aynı zamanda dağıtım işini de yapmış olsaydı 1/8 oranında zekât almış olacaktı. PPZ raporları incelendiğinde zekât ödeyen sayısı ve miktarında önemli artışlar kayda geçmiştir.
- ✓ *Pusat Kutipan Zakat:* 1995 yılında zekât toplama faaliyetine başlayan Pusat Kutipan Zakat (PKZ) 9 kişilik bir kadroya sahiptir. Pahang eyaletinde zekât toplamadan sorumlu tek şirkettir. Çalışma sistemi PPZ ile aynıdır. Zekât toplama konusunda son yıllarda kendini geliştiren zekât toplama şirketlerindedir. 2017 yılı itibarıyla 85 çalışanı bulunmaktadır.⁸
- ✓ *Pusat Zakat Negeri Sembilan:* 1998 yılında kurulan PZNS şirketi Negeri Sembilan bölgesinde faaliyet göstermektedir. 10 çalışan ile başlayan şirkette 2017 yılında 73 kişi çalışmaktadır.⁹ Sembilan sınırları içerisinde 12 şubesi bulunmaktadır. Bu şubeler ihtiyaç duyulduğunda zekât hesaplamakta ve tahsil etmektedirler.
- ✓ *Pusat Zakat Melaka:* Pusat Zakat Melaka (PZM) 2001 yılında faaliyete geçmiş, altı şube ve bir merkezden oluşan özel bir şirkettir. Melaka eyaletinde zekât toplamakla yetkilidir. Bu şirket diğerlerinden farklı olarak, insanların farkındalığını arttırmak için özel çalışmalar yap-

⁸ <http://www.zakatpahang.my/v3/index.php/2015-04-20-07-17-27/profil-pkz/latarbelakang>

⁹ <http://www.zakatns.com.my/v5/info-pzns/sejarah-penubuhan>

maktadır.¹⁰ Prosedürün en az olduğu şirkettir. Zekât yönetiminin her aşamasında uzman kadrosu çok hızlı çalışmaktadır. Dağıtım işi Majlis Agama İslam Melaka (MAIM) tarafından yapılmaktadır. Bu iki ayrı kuruluş aynı web sitesi üzerinden hizmet vermektedir.

5.1.3. Tam Özelleştirilmiş Model

Selangor, Penang, Sabah ve Sarawak eyaletlerini kapsamaktadır. Bu modelin en verimli model olduğu görülmektedir. Zekât yönetimi tamamen özel sektörün yetkisi altında bulunmaktadır. Devletin ilgili birimleri tarafından denetime tabi tutulmaktadır.

Tablo 5. Özel Model

Kurum Adı	Faaliyet Alanı
Lembaga Zakat Selangor	Selangor
Zakat Pualu Pinang	Pualu Pinang
Pusat Zakat Sabah	Sabah
Tabung Baitulmal Sarawak	Sarawak

✓ *Lembaga Zakat Selangor (LZS)*: Tam Türkçe ifade etmek mümkün olmasa da "Selangor Zekat Enstitüsü" olarak çevrilebilmektedir. Selangor eyaletinde zekât toplama ve dağıtımından sorumlu olan bu şirket 1997 yılında kurulmuştur.¹¹ Zekât geliri en yüksek şirkettir. 2012 yılında Selangor eyaletinde (LZS) yaklaşık 500 milyon (RM)¹² toplamıştır.¹³ Zekât yönetiminin başında Selangor sultanı bulunmaktadır. Majlis Agama İslam Selangor denilen İslam Meclisi sultana bağlıdır. Meclise bağlı "Anak Syarikat Mais" isiminde bir kurum daha bulunmaktadır. LZS ise bu kurumun alt birimidir. LZS benzeri zekât toplayan bazı şirket ve kuruluşlar bulunsa da, LZS dağıtım kısmının sultan adına Selangor'daki tek yetkilisidir.

✓ *Zakat Pualu Pinang (ZPP)*: Penang eyaletinde zekât yönetimini tam anlamı ile elinde tutan bir şirket de "Zakat Pualu Pinang" şirkettir.

¹⁰ <http://www.maim.gov.my/index.php/my/informasi/anak-anak-syarikat-maim/zakat-melaka>

¹¹ <http://www.zakatselangor.com.my/info-lzs/sejarah-lzs/> Erişim Tarihi: 04.07.2017

¹² RM: Malezya Ringiti (Para birimi)

¹³ <http://www.mia.org.my/new/downloads/nbzs/2013/02-zakat-management-in-malaysia.pdf> (Erişim Tarihi: 04.07.2017)

1994 yılında tam faaliyete geçmiştir.¹⁴ Toplam zekât geliri diğer şirketlere nazaran az olan ZPP'nin dağıtım konusunda oldukça uzmanlaştığı resmi internet sayfası incelendiğinde görülmektedir. Özellikle fakir ve miskin sınıfının tespiti için uzman ekip oluşturmuştur. Zekât alıcılarının kriterlerinin belirlenmesinde ayrıntılı bir sistem oluşturmuştur. Zekât alabilmek için müracaatın genel şartları¹⁵ şunlardır: Müslüman olmak, Malay olmak, en az 3 yıl ikamet, yeterli aile gelirine sahip olmamak ve başka yerden yardım almamak. Ön şartlar yerine getirildikten sonra ayrıntılı bir araştırma süreci başlatılmaktadır. Müracaat edenin yaşı, mesleği, hastalığı, evi vs. gibi bilgiler de soruşturulmaktadır. Şirketin genel anlamda etkin çalıştığı söylenebilmektedir.

- ✓ *Pusat Zakat Sabah (PZS)*: Sabah eyaletinde 2006 yılında faaliyete başlayan "Pusat Zakat Sabah" şirketi diğer iki özel şirket gibi iyi bir sisteme sahiptir.¹⁶ Genel başvuru şartları ZPP kadar ağır değildir. PZS öğrenci burslarına önem vermektedir.
- ✓ *Tabung Baitulmal Sarawak*: Tabung Baitulmal Sarawak (TBS) ilk kez 1984 yılında zekât toplamak ve dağıtmak için Sarawak İslam Konseyi bünyesinde kurulmuştur. Faaliyetlerine halen devam etmekte olan kurum 2001 yılında özel bir statü kazanmıştır.¹⁷ Kurumun resmi internet sitesinde istatistiki bilgilere rastlanılamamıştır.

5.2. Zekâtın Toplanma Usulleri

Malezya'da eski tarihlerden bu yana zekât toplanmaktadır. Ancak federal anlamda zorunluluk söz konusu olmayıp, eyalet seviyesinde bazı hapis ve para cezaları bulunmaktadır (Yalçın 2016: 235-270). Zekât kamu adına toplanmakta ve kamu adına dağıtılmaktadır. Toplayan veya dağıtanlar özel şirketler olsa da bu işlemi devlet adına yapmaktadırlar. Malezya'da zekât usul olarak farklı şekilde toplanmaktadır. Bunlardan en geleneksel olanı zekâtın kişiler tarafından devletin belirlediği amillere verilmesidir. Zekât vermenin başka bir şekli ise devletin zekât toplamakla yetkilendirdiği zekât merkez ve bürolarına verilmesidir. Hatta bu işle görevlendirilen bankalar bile bulunmaktadır. İsteyen banka gişelerine ve banka hesaplarına zekâtlarını ödeyebilmektedir.

¹⁴ <http://www.zakatpenang.com/zpp/index.php/info-zpp/sejarah-penubuhan>

¹⁵ <http://www.zakatpenang.com/zpp/index.php/agihan/kriteria-permohonan-zakat/syarat-bantuan-umum>

¹⁶ http://www.zakat.sabah.gov.my/index.php?option=com_content&view=article&id=5&Itemid=126&lang=en

¹⁷ <https://www.tbs.org.my/www/?page=5>

En yaygın olanı ve en yüksek zekât kalemini oluşturan şekli ise gelir elde edenlerin gelirlerinden aylık kesinti şeklinde tahsil edilmesidir.¹⁸ Malezya'da zekâtın gelirlerden kesinti yolu ile tahsil edilmesinin bazı sebepleri bulunmaktadır. Bunlar; takip ve tahsil kolaylığı, maaşlı işlerde çalışanların çok olması ve bu konuda verilen fetvalardır. En çok zekât geliri getiren yöntem maaştan kesinti yöntemidir. Zira 1997 yılında Milli Fetva Konseyi zekât yeterliliğine sahip olanların gelirlerinden de zekât vermeleri gerektiği konusunda bir fetva yayınlamıştır (Yalçın 2016: 235-270). Daha sonraları; Federal Bölge başta olmak üzere bazı eyaletlerin de müftülükleri aynı doğrultuda fetva vermişlerdir. Verilen bu fetvalar sayesinde gelir üzerinden verilen zekât miktarı son yıllarda ciddi anlamda artmıştır (Embong vd. 2013: 145). Ticaret malları, hayvanlar, madenler, tarım ürünleri gibi zekât vermeyi gerektiren unsurlar üzerinden verilen zekât miktarı, ücrete nispeten çok aşağı seviyelerde kalmıştır (Kaslam 2009: 15-32). Gelir üzerinden iki şekilde zekât toplanmaktadır. Bunlardan birinde düzenli gelir elde edenlerin bir yıllık gelirleri hesaplanır, %2,5 oranında zekât oranı uygulanır ve bu miktar 12 aya bölündükten sonra tahsil edilir. Diğerinde ise, düzenli geliri olmayan ticaret erbabı veya diğer gelir sahiplerinin yıllık gelirlerinden ailenin giderleri düşülür, kalan kısma %2,5 oran uygulanıp aylık taksitlerle tahsil edilir.¹⁹

5.3. Zekâtın Dağıtılmasında Baz Alınan Kriterler

Malezya'da zekât, devlet ve özel şirketler tarafından dağıtılmaktadır. Ancak dağıtımın tamamı devlet adına yapılmaktadır. Zekât dağıtımı konusunda her eyalette farklı yöntemler uygulanmakla birlikte bazı ortak uygulamaların olduğu da görülmektedir. Bu ortak esaslar ise şunlardır;²⁰

- Tevbe suresinde geçen sekiz tabakanın gözetilmesi
- Temel ihtiyaçlara verilmesi
- Önceliğe göre verilmesi
- Zekât malını ayırma
- Zekâtın verimli kullanılmasını sağlama
- Müracaat edenlere dağıtılması²¹

¹⁸ LZS Annual Report. 2013, 2014, 2015.

¹⁹ <https://zulkiflihasan.files.wordpress.com/2008/06/zakat-collection-and-distribution.pdf>

²⁰ <https://zulkiflihasan.files.wordpress.com/2008/06/zakat-collection-and-distribution.pdf>

²¹ http://www.maj.gov.my/?page_id=403

Tablo 6. Malezya'da Zekâtın Sarf Edildiği Yerler

Zekât Sarf Yerleri	
<i>Fakirler</i>	Eyaletlerin çoğunda en fazla zekât, fakir ve miskinlere dağıtılmaktadır. Ancak miskinler fakirlere göre daha çok pay almaktadırlar.
<i>Miskinler</i>	Bu iki kısımda verilen zekâtlar; iş kurmak için sermaye, aylık maaş, ev inşası için destek, öğrencilere burs şeklindedir.
<i>Amiller</i>	Zekâtlar amil denilen zekât memurlarına da harcanmaktadır. Ancak zekât gelirlerinden sadece memurların payı değil, zekât toplama ve dağıtmada kullanılan tüm masraflar düşülmektedir.
<i>Müellefe-i Kulub</i>	Kalplerin İslam dinine ısındırılması maksadıyla zekât sarf edilebilmektedir. Fakat Malezya'da esasen zekat, gayri Müslimler içinde yaşayan, öğrenciler ve bağımsızlık mücadelesi veren Müslümanlar için kullanılmaktadır.
<i>Köleler</i>	"Rikab" olarak ifade edilen köleler eski asırlarda olduğu şekliyle bulunmamaktadır. Buna benzeyen; İslami faaliyetleri sonucu hapse girmiş ve işverenin baskısına maruz kalan kadınların kurtulması için kullanılmaktadır.
<i>Borçlular</i>	Temel ihtiyaçları için borçlanmış veya muztar halde bulunan Müslümanlar için kullanılmaktadır.
<i>Allah Yolundakiler</i>	Bu kısımda zekât; gayri Müslimler ile savaşan Müslümanlar, İslami neşir ile uğraşanlar ve bir kısım başarılı öğrenciler için sarf edilmektedir.
<i>Yolda Kalmışlar</i>	Malezya'da "ibn-i sebil" diye tabir edilen kapsamı geniş tutulmuştur (Haron vd. 2010: 123-138). Zira yurt dışında okuyan öğrenciler, evsiz ve yetimler, sürgündeki Müslümanlar ve malını kaybetmiş tüccarlar için kullanılmaktadır.

(Kaynak: Tevbe Suresi 9/60)

Tablo 6'da Tevbe suresinde geçen zekât sarf yerleri ve Malezya'da uygulanma şekli ifade edilmiştir. Eyaletler arası farklı uygulamalar dikkat çekse de, sarf yerleri konusunda ortak bir tablo ortaya çıkmıştır (Yalçın 2016: 235-270).

Zekât dağıtılırken sekiz tabakaya önemli ölçüde dikkat edilmektedir. Ancak bu sekiz tabakanın da içerisinde bazı alanlar bulunmaktadır. Malezya'da zekât, önceden belirlenmiş bu alanlara dikkat edilerek dağıtılmaktadır. Bu alanlar, *barınak, gıda, eğitim, sağlık, giyim ve ulaşım* olarak belirlenmiştir.

5.4. Toplanan Zekâtın Dağıtılma Oranı

Zekât yönetiminin etkin olması, zekât toplama ve dağıtım aşamalarının da etkin olmasına bağlıdır. Toplanan zekâtın doğru zamanda doğru kişilere ulaştırılamaması bu etkinliği zedelemektedir.

Tablo 7. Zekât Dağıtımının Toplanan Zekâta Oranı

Eyaletler	Dağıtım Oranı %
<i>Perlis</i>	70,94
<i>Kedah</i>	98,05
<i>Johore</i>	80,67
<i>Terengganu</i>	85,85
<i>Kelantan</i>	102,09
<i>Perak</i>	95,91
<i>K. Lumpur</i>	90,81
<i>Pahang</i>	80,77
<i>Negeri Sembilan</i>	72,46
<i>Melaka</i>	103,07
<i>Selangor</i>	90,17
<i>Pualu Pinang</i>	92,30
<i>Sabah</i>	79,20
<i>Sarawak</i>	61,12

(Kaynak: Nadzri vd. 2012: 61-72)

Tablo 7'de Malezya'nın eyaletlerinde 2010 yılında toplanan zekâtın ne kadarının dağıtıldığına dair bilgiler bulunmaktadır. Sarawak'ta toplanan zekâtın %61'i, Melaka'da %103'ünün dağıtıldığı görülmektedir. Sarawak'ta dağıtımda sorun yaşanmasının sebebi, zekâtların önemli bir kısmının yılın son günlerinde toplanmasıdır. Melaka'da bu oranın %103 olmasının sebebi ise önceki yıllardan devreden zekât miktarının da dağıtıma konu olmasıdır.

Tablo 8. Zekât Toplama - Dağıtım ve Oranları (Malezya Genel)

Yıl	Toplanan (RM) Milyon	Dağıtılan (RM) Milyon	Dağıtılamamış (RM) Milyon	Dağıtılamam (%) (RM) Milyon
1999	195.51	143.50	52.01	26.60
2001	320.36	207.40	112.96	35.25
2003	408.40	325.00	83.40	20.42
2005	573.10	401.50	171.60	29.94
2007	806.28	511.41	294.87	36.57
2009	1.196.87	1.087.08	36.57	9.17

(Kaynak: Embong vd.2013: 141-150)

Tablo 8'de Malezya genelinde yıllara göre zekât toplama ve dağıtım hakkında bilgiler verilmiştir. Tablonun genelinden toplanan zekâtın etkin bir biçimde dağıtılamadığı görülmektedir. 2007 yılında toplanan zekâtın %36'sı, 2009 yılında ise %9.17 si dağıtılamamıştır. Malezya'da zekât yönetiminde en çok eleştirilen konuların başında dağıtımdaki bu etkinsizlik gelmektedir.

5.5. Malezya'da Zekât-Vergi İlişkisi

Malezya'da bazı unsurlar üzerinden zekât verilmektedir. Son yıllarda Malezya'nın farklı eyaletlerinin İslam Meclislerinde verilen fetvalar sebebi ile maaş karşılığı çalışan kişiler aylık gelirlerinden de zekât verebileceklerdir. Bu fetvadadan sonra, gelir üzerinden verilen zekât miktarında ciddi artışlar meydana gelmiştir. Vergilemede, aynı konu üzerinden verilen vergi çifte vergilendirme ile ifade edilmektedir. Vergiler genelde servet, gelir ve harcamalar üzerinden verilmektedir. Zekât ise genelde servet üzerinden verilmektedir. Mezhepsel farklılıklar neticesinde gelir üzerinden de zekât verileceği hükme bağlanmıştır. Malezya'da çifte vergilendirmenin önüne geçebilmek adına, zekât veren kişilere -belirli şartlar dâhilinde- verdikleri zekât miktarınca gelir vergisi muafiyeti tanınmıştır.

1967 tarihli Malezya Gelir Vergisi Kanunu 6A bölümü 3. maddesi zekât ve vergi muafiyetinden bahsetmektedir.²² Bu maddede, zekât ve fitre gibi İslami mali yükümlüklerin bazı kamu kurum veya devletin onadığı özel yardım kuruluşlarına verilmesi durumunda, verilen aynı miktarın gelir vergisinden düşülmesi imkânı getirilmiştir. Şart o ki, ilgili kurumun verdiği makbuz vergi

²² <http://www.agc.gov.my/agcportal/uploads/files/Publications/LOM/EN/Act%2053.pdf>

idaresine teslim edilmiş olmalıdır. Aynı kanunun, "toplam gelir" başlıklı bölümünün 44. maddesinde şirketler için de böyle bir imkândan bahsedilmiştir. Zekâtın vergi ile ilişkisi ve vergiden indirilmesi, ulusal anlamda zekât hesaplama sistemine olan ihtiyacı arttırmıştır (Hj Musa bin Othman, 2013)

Son yıllarda kişisel gelir ve şirket gelirlerinden kaynaklı zekât gelirlerinde çok önemli artışlar olmuştur. İslami hassasiyeti olan büyük şirketlerin zekâtlarını tam ödemeye teşvik edilmesinin bu duruma önemli katkısı olmuştur. 2014 yılında zekât veren kişilerin sayısında 2013 yılına göre %14, zekât veren şirketlerin sayısında ise %39 artış sağlanmıştır.²³ Bu artışın birçok sebebi olmakla birlikte, ödenen zekâtın gelir vergisinden düşülmesinin de önemli bir etkisi bulunmaktadır (Embong vd.2013: 141-150).

Sonuç

Halkının tamamı veya önemli çoğunluğu Müslüman olan devletler için zekâtın, özellikle yoksulluğun azaltılmasında etkin bir araç olarak kullanılabilceği düşünülmektedir. İslam'ın ilk yıllarından başlayarak dört halife dönemine kadar zekât, devletin kontrolünde yönetilmiştir. Ömer b. Abdülaziz döneminde, zekât verilecek kimse bulunmadığı gerekçesiyle devletin kontrolünden alınıp insanların inisiyatifine bırakılmıştır. İlerleyen yıllarda zekata muhtaç kişilerin zuhuru ile zekâtın yeniden devlet eliyle yönetilmesi gündeme gelmiştir. Müslüman nüfusa sahip devletler için zekât, önemli bir kamu geliri olarak değerlendirilmektedir. Özellikle Malezya, Endonezya, Pakistan gibi Müslüman çoğunluğa sahip ülkelerde zekât kamu maliyesinin bir unsuru olarak görülmektedir. Dahası bu gibi ülkelerde yoksulluk probleminin çözülmesinde zekâtın maliye politikası aracı olarak kullanıldığı gözlemlenmiştir. Zekât, bazı ülkelerde resmi uygulama alanları bulmuştur. Bu ülkelerden bazılarında zekât zorunlu, bazılarında ise isteğe bağlıdır. Malezya, zekâtın yasal zemine sahip ve isteğe bağlı olduğu bir ülkedir.

Bu çalışmada Malezya zekât sistemi incelenmiştir. Malezya'da zekât müessesesinin eski tarihlere dayandığı ancak zekâtta kurumsallaşmanın 1990 yılından sonra başladığı görülmüştür. Son otuz yılda Malezya zekât sistemi, bazı eksikliklerinin yanında önemli gelişmeler kaydetmiştir. Zekât verenlerin sayısında ve toplanan zekât miktarında önemli artışlar meydana gelmiştir. Malezya'da zekât sistemi; kamu modeli, yarı kamu modeli ve özel model olmak üzere üç farklı modelden oluşmaktadır. İlk modele göre zekât yönetimi

²³ PPZ Raporan Zakat. 1999, 2000, 2001, 2014, 2015

bütünüyle devletin elindedir. Zekâtın toplanması ve dağıtılması devletin kurumları tarafından yapılmaktadır. İkinci modelde zekât, devletin yetkilendirdiği özel zekât şirketleri tarafından toplanmaktadır. Dağıtım işi yine devletin kurumları tarafından yapılmaktadır. Son model tamamen özelleştirilmiştir. Zekâtın toplanması ve dağıtılması devletin yetkilendirdiği özel şirketler tarafından yapılmaktadır.

Kaynaklar/References

- Abd Rahim M.S., Ahmad R.R. ve Erdris M.F.M. (2016). "Zakat Management in Malaysia: A Review". American-Eurasian Journal of Scientific Research, C.11, S.6: 453-457.
- Abdullatif, L. (2012). "The Problems Faced By A State In The Collection Of Zakat" (Tax) (Doctoral Dissertation, University Of Nairobi).
- Ab Rahman, A. (2012). "The Role of Zakat In Islamic Banking Institutions In Developing The Economyof The Poorand Needy In Malaysia". Tazkia Islamic Finance and Business Review, Tazkia Islamic Finance and Business Review | Vol. 7.2: 256-276
- Ab Rahman, A., ve Omar, S. M. N. B. S. (2010). "Tauhid Epistemology In Increasing The Number Of Zakat-Of-Wealth Payers And Its Contribution Toward The Development Of Malaysia Economy". In Seventh International Conference–The Tawhidi Epistemology: Zakat And Waqf Economy, Bangi: 53-63.
- Ahmad S.M., ve Shofian A. (2010). "Transformasi Pengurusan Zakat di Malaysia", paper was presented in International Islamic Development Management Conference" (IDMAC), on 21-22 December 2010 USM, Pulau Pinang, Malaysia.
- Aidit Ghazali. (1988). Zakat Satu Tinjauan. IBS Buku Sdn Bhd, Cet 1, Selangor, Malaysia.
- Alfattani, W. S. B. W. Y. (2008). "Malaysian experiences on the development of Islamic economics, banking and finance". King Abdul Aziz University, Islamic Economic Institute, 405-417.
- Ali, I., ve Hatta, Z. A. (2014). Zakat as a poverty reduction mechanism among the Muslim community: case study of Bangladesh, Malaysia, and Indonesia. Asian Social Work and Policy Review, 8(1): 59-70.
- Andaya, B.W. ve Leonard Y. (2016). " *A history of Malaysia*". Palgrave Macmillan,
- Arslan, A. T. (1997). "Malezya'da Din Eğitimi ve Arapça Öğretimi". Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, S.13-15: 27-52.
- Bakar, N. B. A. (2007). "AZakat Accounting Standard (Zas) for Malaysian Companies". American Journal of Islamic Social Sciences, 24(4): 74.
- Demir, A. (2016). "Mâtürîdî Âlimi Ebû İshâk Zâhid es-Saffâr'ın Kelâm Müdâfaası". Cumhuriyet İlahiyat Dergisi, C.20, S.1:445-502.
- Dökmen, G., ve Yeşilyurt, Ş. (2015). "Din ve Ekonomi Bağlamında İslam Maliye Sistemi ve Günümüz Maliye Sistemiyle Karşılaştırılması". International Congress on Islamic Economics and Finance, 21-23 October 2015, Sakarya/TURKEY: 331-347.
- Embong, M.R., Roshaiza T. ve Mohd N.M.N. (2013). "Role of Zakat to Eradicate Poverty in Malaysia". Jurnal Pengurusan 39:141-150.

- Duka, S. (2013). "The Role of Government in Optimizing of "Zakat" Management at Mamuju District Province West Sulawesi". *Journal of Economics and Sustainable Development*, 4(18): 134-140.
- Erkal, M. (1985). "İslam'ın İlk Devirlerinde Para ve Zekât Nisabının Hesaplanması". *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi*, S.3: 79-101.
- Ghazali, K. (2004). "The Rhetoric of Dr. Mahathir Mohamad: A Critical Discourse Perspective", Kuala Lumpur: University of Malaya Press.
- Göksoy, İ. H., (1998). "Bazı Müslüman Ülkelerin Yönetim Modeli: Endonezya ve Malezya Örneği", *İslam ve Demokrasi: Kutlu Doğum Sempozyumu 1998*, 24-26 Nisan 1998, Ankara, (Yay. Haz. Ömer Turan), Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara:173-192.
- Haron, N. H., Hassan, H., Jasni, N. S., ve Rahman, R. A. (2010). "Zakat For Asnaf's business By Lembaga Zakat Selangor". *Malaysian Accounting Review*, 9(2), 123-138.
- Hassan, M. K. ve Juanyed M.K. (2007). "Zakat, external debt and poverty reduction strategy in Bangladesh." *Journal of Economic Cooperation Among Islamic Countries* 28(4): 1-38.
- Hj Musa B. O. (2013). "Zakat and Tax Treatment", *National Business Symposium*, 08.10.2013
- Hudayati, A., ve Tohirin, A. (2010). "*Management of Zakah: Centralised vs Decentralised Approach*". *Proceedings Of Seventh International Conference The Tawhidı Epistemology: Zakat And Waqf 6 – 7 January 2010*: 352-372.
- Ibrahim, A., Abdullah, A. A., Kadir, M. R. B. A., ve Adwam W., S. M. G. W. S. (2012). "Assessing Financial Reporting on adopting Business Zakat Guidelines on Malaysian Government Linked Companies". *International Journal of Business and Social Science*, 3(24).
- Ismail, H., ve Rahman, N. A. (2013). "The Management Of Zakat Institutions In Malaysia". *The 5th International Conference on Financial Criminology (ICFC) 2013 "Global Trends in Financial Crimes in the New Economies*: 122-133.
- Kaslam, S. (2009). "Governing Zakat As A Social Institution: The Malaysian Perspective". *Social and Management Research Journal*, 6(1): 15-32.
- Kenanoğlu M. Macit (2011). "Vergi", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.43 S.55.
- Lubis, M., Yaacob, N. I., Omar, Y., Dahlan, A., ve Rahman, A. (2011). "Enhancement of zakat distribution management system: case study in Malaysia". In *International Management Conference 2011 Proceedings* (pp. 1-10). University Sultan Zainal Abidin.
- Mahamod, L. H., Jaafar, S., Rahman, A., ve Ali, M. (2013). "Zakat in Malaysian Rural Development: Issues And Potentials". *Proceeding Conference of Iran and Malaysiya Experiences in Islamic*: 13-22.
- Mauzy, D. K. ve Milne, R. S. (1986). "The Mahathir Administration: Discipline Through Islam", In *Readings in Malaysian Politics*, (ed. Bruce Gale), Kuala Lumpur: Pelanduk Publications.
- Mesawa, L. A. (2016). *Role Of Zakat T In Reducing Poverty In Islamic Countries*. Doctoral Dissertation, Effat University.
- Mohammad, F., ve Anwar, M. (1991). "Prospects of Poverty Eradication Through the Existing Zakat System in Pakistan" [with Comments]. *The Pakistan Development Review*, 30(4): 1119-1129.
- Mohsin, M. I. A., ve Ismail, M. (2013). "Potential of zakat in eliminating riba and eradicating poverty in Muslim countries". *EJBM-Special Issue: Islamic Management and*

172 • ZEKÂTIN DEVLET ELİYLE YÖNETİLMESİ VE MALEZYA ZEKÂT SİSTEMİ ÖRNEĞİ

- Business, 5(11). International Journal of Islamic Management and Business Vol. 1, No. 1: 40-63.
- Nadzri, F. A. A., Rashidah A., ve Normah O. (2012). "Zakat and Poverty Alleviation: Roles of Zakat Institutions in Malaysia." International Journal of Arts and Commerce 1.7: 61-72.
- Noor, A. H. M., ve Khairi, N. Z. (2014). "What Determine Professionalism? A Study on Zakat Institutions Integration Efforts into the Mainstream Economy". Middle-East Journal of Scientific Research, 22(7): 983-993.
- Othman, A. ve Noor, A.H.M. (2012). Role of Zakat in Minimizing Economic Inequalities Among Muslim: A Preliminary Study On Non-Recipients Of Zakat Fund (NRZF). 3rd International Conference on Business and Economic Research (3rd ICBER) Proceeding. Golden Flower Hotel, Bandung, Indonesia.
- Owolabi Y. M. B., ve Mat D. A. (2013). "Measurement Model of Corporate Zakat Collection in Malaysia: A Test of Diffusion of Innovation Theory". Humanomics, 29(1): 61-74.
- Özdemir, F. (2013). Zekâtın Gelişimi Ve Monoteist Dinlerde Zekâtın Kapsamı. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2(3), S-251.
- Özdemir, A. (2013). Zekât ve Vergi Mükellefiyetinde Fırsat Eşitliği ve Adaletin Sağlanması. Ekev Akademi Dergisi, 56(56): 1-10.
- Sarea, A. (2012). "Zakat As A Benchmark To Evaluate Economic Growth: An Alternative Approach". International Journal of Business and Social Science,3(18). Vol. 3 No. 18 Special Issue.
- Sarıçam, İ. (2005). "Hz. Peygamber Döneminde İdare, Ekonomi, Sosyal Ve Kültürel Hayat". İlk Dönem İslam Tarihi, 189. Açıköğretim Fakültesi Yayını
- Sarif, S., Kamri, N. A., ve Ali, N. A. (2013). "The Shifts In Zakâh Management Practices In Malaysia: What Has Actually Been Happening?". Jurnal Syariah, 21(1): 1-20.
- Toor, I. A., ve Nasar, A. (2003). "Zakat as A Social Safety Net: Exploring The Impact". Social Policy and Development Centre. Research Report No.53.
- Wilson, R. (1997). Economics, ethics and religion: Jewish, Christian and Muslim Economic Thought (p. 115). New York: New York University Press.
- Yalçın, İ. (2016). "Malezya Kamusal Zekât Uygulaması Üzerine", Cumhuriyet İlahiyat Dergisi, C. 20, S.2: 235-270.
- Zengin, E., Şahin, A., ve Özcan, S. (2012). "Türkiye’de Sosyal Yardım Uygulamaları". Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 19(2):133-142.

e-Kaynaklar

LZS Annual Report. 2013, 2014, 2015.

PPZ Laporan Zakat. 1999, 2000, 2001, 2014, 2015

<http://182.54.217.6/bantuanpelajaran/statistik.aspx>

<http://www.agc.gov.my/agcportal/uploads/files/Publications/LOM/EN/Act%2053.pdf>

<http://www.e-maik.my/portal/index.php/ms/profil/mengenai-kami/sejarah-kami.html>

http://www.maj.gov.my/?page_id=403

- <http://www.mia.org.my/new/downloads/nbzs/2013/02-zakat-management-in-malaysia.pdf>
(Erişim Tarihi: 04.07.2017)
- <http://www.maij.gov.my/>
- <http://www.maim.gov.my/index.php/my/informasi/anak-anak-syarikat-maim/zakat-melaka>
- <http://www.maim.gov.my/index.php/my/informasi/anak-anak-syarikat-maim/zakat-melaka>(Erişim Tarihi: 04.07.2017)
- <http://www.maidam.gov.my/index.php/index.php/profil/sejarah-penubuhan>
- <http://www.maidam.gov.my/index.php/files/arkib-polisi-dan-dokumen/Bajet-maidam-2016.pdf>
- <http://www.maiamp.gov.my/maiamp2/index.php/korporat/sejarah-maipk.html>
- <http://www.maiamp.gov.my/maiamp2/index.php/zakat/prestasi-kutipan-zakat.html>
- <https://www.tbs.org.my/www/?page=5>(Erişim tarihi: 30.06.2017)
- <http://www.zakatselangor.com.my/info-lzs/sejarah-lzs/>(Erişim Tarihi: 04.07.2017)
- <http://www.zakatpenang.com/zpp/index.php/info-zpp/sejarah-penubuhan> (Erişim Tarihi: 04.07.2017)
- <https://www.zakatkedah.com.my/index.php/profil-lzmk/>
- <http://www.zakatpenang.com/zpp/index.php/agihan/kriteria-permohonan-zakat/syarat-bantuan-umum>(Erişim tarihi: 30.06.2017)
- http://www.zakat.sabah.gov.my/index.php?option=com_content&view=article&id=5&Itemid=126&lang=en(Erişim tarihi: 30.06.2017)
- <http://www.zakatpenang.com/zpp/index.php/agihan/kriteria-permohonan-zakat/syarat-bantuan-umum>
- http://www.zakat.sabah.gov.my/index.php?option=com_content&view=article&id=5&Itemid=126&lang=en
- <http://www.zakatpahang.my/v3/index.php/2014-09-02-14-49-36/agihan-zakat/2015> Erişim Tarihi: 04.07.2017)
- <http://www.zakatpahang.my/v3/index.php/2015-04-20-07-17-27/profil-pkz/latarbelakang>
Erişim Tarihi: 04.07.2017)
- <http://www.zakatns.com.my/v5/info-pzns/sejarah-penubuhan>
- http://www.zakat.sabah.gov.my/index.php?option=com_content&view=article&id=23&Itemid=147&lang=en(Erişim tarihi: 30.06.2017)
- <https://zulkiflihasan.files.wordpress.com/2008/06/legal-framework-of-zakat-in-malaysia.pdf>(Erişim tarihi: 30.06.2017)

